

Jordi Carbonell i de Ballester

(23.4.1924 - 22.8.2016)

Jordi Carbonell i de Ballester va néixer l'any 1924 a Barcelona. Va estudiar filologia romànica i va enamorar-se sobretot dels escriptors antics i, bàsicament, dels escriptors a qui no es donava una gran rellevància. Paral·lelament va assistir als Estudis Universitaris Catalans, on va coincidir amb Ramon Aramon i Serra i Jordi Rubió, i va ser arran de la seva relació amb el senyor Aramon que va decidir dedicar-se a la recerca. Aramon li va proposar que l'ajudés a la Secretaria General de l'Institut, i Carbonell, que aleshores era un treballador de la banca, que ja estava casat i que, per tant, necessitava un salari mensual, va deixar la seva feina —que, segons ell, era «on tenia seguretat social»— i va acceptar la proposta d'Aramon de treballar a l'Institut d'Estudis Catalans, en una feina que «cobrava en negre», per dir-ho d'alguna manera, però ho feia per amor a la llengua i al país. Va ser adjunt del secretari general de l'Institut d'Estudis Catalans, va esdevenir membre de l'Institut el 1972 i, a més a més, va posar en marxa l'Oficina d'Onomàstica de la Secció Filològica de l'Institut, una oficina que, encara en època de clandestinitat, dirigia des del pis de la Gran Via que aleshores tenia l'Institut.

Volia dedicar-se a la recerca i bàsicament va tenir dues grans línies d'investigació. Sobre Joan Roís de Corella, que en el moment en què s'hi va posar encara era molt poc explorat, i Febrer i Cardona, menorquí, un personatge desconegut, i per tant va ser ell qui el va posar en la història de la literatura catalana. Encara treballava en Febrer i Cardona quan va morir. I continuava dirigint un projecte finançat per la Secretaria Científica des de fa anys, tenia un romanent que li permetia que s'anés fent l'edició completa de l'obra de Febrer i Cardona, i encara ara n'era el ponent a l'Institut i els treballs es continuen desenvolupant al Centre Menorquí d'Estudis.

Si haguéssim de fer una valoració sobre la vàlua científica de Jordi Carbonell, diríem que no va poder dur a terme una carrera científica com hem fet la gran majoria dels

universitaris que hem dedicat la nostra vida a l'acadèmia. Estava contínuament vacil·lant i preocupant-se per la qüestió social, cívica, política i, a més, per la qüestió acadèmica. Volia ser recercador, però per a ser un recercador constant es va trobar que no tenia el temps lliure suficient, la serenitat o la dedicació exclusiva suficient per a intensificar la seva carrera en el món de la recerca. També volia ser professor, sempre va somiar ser professor d'universitat, i, tot i que va donar classes com a lector a la Universitat de Liverpool, va donar classes als Estudis Universitaris Catalans i va entrar a la Universitat Autònoma de Barcelona l'any 1969, s'hi va poder estar poc temps perquè, arran d'una detenció, la Universitat Autònoma de Barcelona li va rescindir el contracte i el va expulsar. Sortosament va poder guanyar una plaça, primer ocupada com a lector; ja en la meitat de la seva vida professional, i després va arribar a catedràtic a la Universitat de Càller; per tant, ell feia docència a aquesta universitat però la seva dedicació pròpiament docent al país no va tenir l'oportunitat d'exercir-la com ell encara ara deia que li hauria agradat de fer.

Publicacions de Jordi Carbonell: en té moltes en revistes, sobretot arran de Roís de Corella i de Febrer i Cardona. Però el que té molt són contribucions o homenatges, necrològiques, encarregades per l'Institut, de gairebé tots els personatges que tenien a veure amb l'Institut d'Estudis Catalans: Riba, Foix, el doctor Aramon... És a dir, no tenia un «no» per a les persones quan li proposaven de fer una cosa; era un home compromès amb la institució, l'Institut d'Estudis Catalans, de la mateixa manera que va ser un home compromès amb el país, d'aquí que la seva activitat politicocívica ocupés tant temps de la seva vida. Com tots sabem, va ser president d'Esquerra Republicana entre els anys 1996 i 2004, i va morir als noranta-dos anys, amb plena lucidesa.

Jordi Carbonell assistia regularment a les sessions de la Secció Filològica, va assistir a la sessió de juliol, i tots esperàvem que poguéssim continuar en la seva companyia. Una de les seves il·lusions era que l'Institut li publicués un primer treball que juntament amb la seva esposa, Hortènsia Curell, va fer just a l'inici de la seva carrera acadèmica. Aquest treball, que està enllestit i a punt de publicar-se, ja no l'haurà vist. Està a punt per a l'edició i l'hi oferirem en tot cas quan li fem un homenatge acadèmic de record i convidem diferents investigadors perquè puguin parlar de la seva persona.

No vull acabar sense parlar de Jordi Carbonell i Enciclopèdia Catalana. Tots sabem que ell va ser un dels impulsors de l'enciclopèdia catalana. Era un home sincer, directe, molt educat, extremament educat, però sobretot molt transparent; era crític amb les situacions que no li agradaven i no s'estava mai de comentar la seva opinió sobre aquestes qüestions. Aquest ha estat el motiu dels alts i baixos, dels períodes o dels parèntesis, que va passar moltes vegades a la seva vida professional. Tots sabem que després d'un període a Enciclopèdia Catalana, per raons de dissidència en la manera d'enfocar les coses, com

s'havia de fer l'enciclopèdia catalana, va abandonar també la direcció d'Enciclopèdia Catalana.

L'Institut deu molt a Jordi Carbonell, perquè ha estat per a tots nosaltres un exemple de lleialtat a la institució. Tot i estar malalt, assistia a les sessions, participava en les sessions; tot i tenir ara molt poqueta veu, sempre deia la seva opinió, va dir sempre la seva opinió a la Secció Filològica fins a l'últim moment. I fins i tot va tenir paraules crítiques per a determinades qüestions que podíem plantejar. A mi m'agradaria que en la nostra memòria, i sobretot des de la institució, des de l'Institut d'Estudis Catalans, conservéssim el record de Jordi Carbonell, que per a nosaltres ha de ser un exemple de lleialtat, constància i dedicació a l'Institut d'Estudis Catalans per tal com l'Institut representava aquest organisme històric que ens portava directament a la consolidació d'una llengua però també d'un país.

Text pronunciat per la senyora M. Teresa Cabré i Castellví en el Ple del dia 29 de setembre de 2016 (curs 2016-2017)